

הלכות פסח סימן תמ

והפקידו ביד (ג) [ז] (ז) אינו יהודי אחר (הגהות אלפסי פ"ק דפסחים). (ח) ויגש אומרים שאפלו אינו עליו אלא שומר חנם שחביב בפשיעה, חביב לבערו. ויגש אפלו אם אינו חביב באחריותו בדין אלא שיועד שהאינו יהודי אלא ויפקדו לשלם אם יאבד, חביב לבערו. (א) [ג] (ט) ויגש חולקים: ב' ויגש אינו חביב באחריותו (ז) [ז] (י) אינו חביב לבערו אפלו אם כבוש תחת ידו, (יא) כגון שהוא גר תושב ושרוי עמו בחצר, וצריך לעשות לפניו (יב) מחצה גבוה עשרה טפחים (יג) * כדי שלא ישפח ויאכלנו: הגה (יד) ואינו יהודי שהגיה חמץ בביתו ישאל כל רשותו, כופה עליו (ה) כלי (ריב"ש סימן תא). ודקא ביום טוב, (ו) אכל אם הוא קדם יום טוב צריך לעשות מחצה (עין לקמן סימן תמו סעיף א): ג' ואינו יהודי שזכננו לבית ישראל ונמצו בידו, אינו זקוק

ב טור בשם ב"ח
והרא"ש ג שם בשם
רמב"ם פסק ד
מחלוקת חמץ ומצה
ד שם בביתא
ובמקנה ה מיקרא
דב שם
ו בריתא שם

באר היטב

(ג) א"י אחר. ואם קבל הא"י הב' אחריות דגגבה ואבדה שרי, מ"א. והח"י חולק עליו ומחמיר, ועין בפרי"ח. ואם הפקידו ביד בעליו שרי, וה"ה אם הא"י נתן חמצו ברשות א"י ושם קבל עליו וישאל אחריות, הסבמת הפוסקים: (א) ויגש חולקים. ודעת גדולי הפוסקים בדעה ראשונה וכן הסבמת ח"י, ע"ש. ואם הוא חביב באחריות מדינא ומלכותא, מחיב לבער לכ"ע, ח"י: (ד) אינו חביב לבערו. אכל בפסח אין יכול לקבל כלל פקדון חמץ אפלו בלא אחריות כלל, ח"י: (ה) כלי. ואע"ג דאפשר לעשות מחצה ע"י סדין, טוב לעשות בכפית הכלי מעלידי סדין, דסדין הולך וקא, מ"א: (ו) אכל אם טוב לעשות בכפית הכלי לחצי יום יש להקל בכפית כלי, מ"א. וחי"ח כתב

שערי תשובה

[ג] א"י אחר. עבה"ט. ועין בשאגת ארזה סימן פה בקבל עליו אחריות ע"א של חמץ א"י והפקידו אצל א"י אחר אף שהשני לא קע"א שרי בהנאה אחר הפסח: [ג] ויגש חולקים. עבה"ט. ור"ל דאף שבנה אין לסמוך על השל חולקים וענין הא"י אפלו בדיעבד, מ"מ על דעה ראשונה שפוסקים דדקא אחריות דגגבה ואבדה בעינן, שפיר יש מקום לסמוך בדיעבד, וכן במאמר בח"י, ע"ש, כן נשחית לשואלי דברי בח"י אלו. ועין בשאגת ארזה סימן פה בקבל רק אחריות פשיעה, אף שחביב לבער קדם פסח, מ"מ היכא דצריך ולא בערו שרי בהנאה אחר הפסח, ע"ש [ז] אינו. עין בה"ט. ועין בהפאת צבי שאם אנשיחיל עומדים בבית ישראל וא"א לעשות לו מחצה מ"מ א"צ לילך מביתו, הוא קדם יו"ט. וה"ה בחלה המועד יש לעשות מחצה אע"פ שעתיד לשלו למחר, אכל אם לא הניחו אלא לחצי יום יש להקל בכפית כלי, מ"א. וחי"ח כתב

באר הגולה

בשערי תשובה: * כדי שלא ישפח ויאכלנו. משתימת הפוסקים משמע דלאו דוקא פת שאפשר לאכלו חפץ בהטלתו כמו שהוא, אלא אפלו מיני חמץ שאי אפשר לאכלם כי אם אחרי אפייה ובשול גס"פ חמישיתן שמא ישפח ויחזקו ויבשלו וצריך מחצה, ולא אמרין דאדחכי ודחכי וזכר שהוא חמץ, וכן משמע קצת מלשון הרמב"ם שכתב "שמא ישפח ויחזקו ומגורו, עין שם. ועין בספר אשלי אברהם להגאון מבית שאן ששפח להקל בכגון זה אם העקמים אדם ודאי חמץ רק חמש חמץ, עין שם שגמבא איהו קלות בנה. ודע עוד, דאפלו במקום שזוהגין אסור בפת עכרים גס"פ צריך מחצה, ולא אמרין דבכלא הכי בדילי מנה, דלא אמרו

החזר שהחמץ מנח בו לעכום, גס"פ שרי אם העכום זה קבל עליו אחריות של גגבה ואבדה [פמ"ג]: (ז) אינו יהודי אחר. שאינו בעליו, לאפוקי שחזרו והפקידו (טו) ביד בעליו (יז) דשרי, דהוי לה כמקבל אחריות על חמצו של עכום בבית עכום דשרי: (ח) ויגש אומרים וכו'. וילכתחלה (יח) יש לחש לדעה זו, לפיכך אם העכום בעל הפקדון לפניו צריך להחזיר לו, ואם אין העכום כאן, יעשה מכירת חמץ ויבטל גס"פ (יח) ואף דלהרבה פוסקים אין מועיל מכירה ובטול בחמץ שאין הגוף שלו, מכל מקום בכגון זה יש לסמוך על המקליו). אף בדיעבד כשפכר הגיע שעה ששית שאי אפשר למכור לעכום, כמו שיתבאר בסימן תמג, יש לסמוך (כ) אפלו בא בתוך הפסח חזירו לו חמצו מיד בבואו, כדי לצאת מחשש אסור של תורה שיש בשהיה זו לפי סברת הגש"אומרים (רק שיתנה שלא יגע בגדיו, כמו שיתבאר בסימן תמד), ואחר הפסח מתר לאכל ממנו אפלו לא החזירו (לבעליו): (ט) ויגש חולקים. דבינן שהישאל לא קבל עליו אחריות, והוא פטור מדין התורה (כז) ומדין המלכות, אין החמץ נחשב כשלו עלידי פתית העכום: (כג) ומכל מקום (כג) העקר בדעה הראשונה: (יז) ועין לעיל סעיף קטן ד. ומכל מקום אם עבר עליו ולא בערו וצריך לעכום (כד) אין להתחמיר, לאפלו באבדילה: מ"א: (י) אינו חביב לבערו. אכל בפסח אינו רשאי להתחלה לקבל כלל פקדון חמץ אפלו בלא אחריות ואפלו בחנם (אחרונים) (יא) כגון שהוא גר תושב. ודעה לומר, שנתישב בארץ ויד ישראל שולטת עליו, (כז) והנה אמיתא שמונעו ממנו צריך אפה להחזיר פקדונו מרשותו, קא משמע לן דלא: (יב) מחצה. ומחצה של סדין לא סגי, (כו) לפי שהולכין וקאין תחתיו: (יג) כדי שלא ישפח וכו'. ואף על גב דבשאר אסורי אכילה והנאה לא בעינן מחצה, הכא שאני, משום דלא בדילי מנה פלי שפא חישנין שלא יבוא לאכלו, להכי בעינן מחצה להכרח: (יד) ובכפית כלי על גבי החמץ לא סגי, דדלמא ינטל הכלי לצורך תשמישו ויתגלה החמץ, ולא התייר פתית כלי ובסימן תמו סעיף א' אלא במוצא חמץ בביתו ביום טוב שאי אפשר לעשות מחצה: (יז) וגם שאינו אלא לזמן מועט, דבליה ובעינו: (יד) ואינו יהודי שהגיה חמץ דגם בעכום שהגיה חמץ בלי רשותו כלל, גס"פ דינא כמו בחמץ או בחמץ של נכרי שהפקד תחת ידו, דקדם יום טוב צריך לעשות מחצה דקא, ובימים טוב שאי אפשר לעשות מחצה צריך על כל פנים כפית כלי, והשעם, דגם בנה חישנין שמא יבוא לאכלו: (טו) אכל אם הוא קדם יום טוב וכו'. שאפשר לעשות מחצה, והוא הדין במוצאי יום טוב, (כו) דהינו בליה הראשון של חלה המועד, מפיין שאפשר לו בעשית מחצה (כז) צריך לעשות מחצה. וכן אם הגיה העכום בחלה המועד, גס"פ צריך מחצה עשרה, אפלו יודע שהעכום יחזור ויפקדו אחר יום או יומים; מיהו, אם יודע שהעכום יחזור ויפקדו (כט) באותו יום גופא, יש

שער הציור

(טו) ואף דבעליו לא קבלו צליקן שמירה רק בתורת שומרי חנם והוא קבל עליו אחריות דגגבה ואבדה, מכל מקום שרי: (יז) מגד אברהם ושא, דלא כח"ח יעקב: (יח) אלה נכה וחקיעקב והגרי"ו וס"א: (יט) הגרי"ו: (כ) אחרונים הנ"ל: (כא) הגרי"ו: (כב) דאם היה חביב מדין המלכות, לכלי עלמא חביב לבער (אחרונים): (כג) חקיעקב ואלה נכה ושא: (כד) דבאמת פמה ראשונים מקלין בדיבר, הראב"ד והרשב"א ומהר"ם חלאנא, וכן כתב הפרי"מגדים, עין שם: (כז) ושרי. וברמב"ם איתא, שאין יכול לכפו להוציא החמץ מרשותו, עין שם, ומשמע מדבריו דלאו דוקא אפוקיו קאי, אלא דסלקא דעתך דאסור לישאל להניח בגבול ארץ ישראל חמץ אפלו ביד מי שאינו ישראל, קא משמע לן דלא, ועין: (טו) ואם היה קשור למטה ואינו נד, שפיר דמי: (יז) עין פרי"מגדים: (כז) הגרי"ו: (כט) ויגד אברהם ושא, דלא כעלית שבת שמשמע מנה דבנה לא הטרחהו חכמים שוב בעשית מחצה: (לט) מגד אברהם ואלה נכה, וכן משמע ברבי"ש סימן תא. ודע, דדעת חקיעקב הוא דכל זה דקא אם יבא שיתחב לשלם לעכום אם יכער חמצו, אכל אם לא יצטרך לשלם אין לו לעשות מחצה בחלה המועד דהוא טרמא ותרמא, אלא זקוק אותו לחזק; ואלה נכה הביאו והסכים שלא כדבריו, ואינו מחיב לאבד חמצו של עכום אפלו לא יתחב לשלם, ונעשה מחצה אפלו בחלו של מועד:

הלכות פסח סימן תמ

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק ז]

דְּהַנִּי לֵה פִקְקֵל אֶתְרִיּוֹת עַל חֲמֻצוֹ שֶׁל עֶפְרוֹם כְּבִית עֶפְרוֹם דְּשִׁרְיָא.¹³ וכן לגבי מניית שיש ליהודים במפעלים של נכרים המייצרים ומשווקים מוצרי חמץ בפסח, הביא בשו"ת חשב האפד (ח"א סי' סב) את דעת המהרי"א הלוי (ח"ב סי' קכד) שמכיון שאין לבעלי המניות רשות לעשות שום דבר במפעלים ובתוצרתם והכל מתנהל על פי דעת מנהלי המפעלים, אין להחשיב לא את החמץ ולא את המפעלים כממונם של בעלי המניות, ואף שמי' נחשב החמץ באחריות בעלי המניות, שהרי אם ירד ערכו או יפסד יפסידו בעלי המניות, אין זה אלא כחמץ של נכרי שברשות הנכרי ובאחריות ישראל, שמבואר כאן שאין עליו חיוב לבערו.

מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' א, ופכל דבריו בח"ז סי' כו) כתב, שכיון שלבעלי המניות יש סמכות בדברים מסוימים [בעלות מוגבלת] ביחס להתנהלות החברה, ואם יתאגרו יחד כל בעלי המניות הרי תחייב החלטתם את מנהלי החברה, ויש להחשיבם לא רק כמקבלי אחריות על החמץ אלא כבעלי החמץ. ולכן כתב (ח"ג שם אות כו), שמי שבבעלותו מניות של חברות שברשותן חמץ צריך למוכרו במכירת חמץ, כמו שמוכר את שאר החמץ שיש לו. והוסיף, שאף על פי שלפי חוקי המדינה מכירת מניות מתבצעת רק על ידי העברה ברישומי החברה על שם הקנה, מ"מ בענין זה שאין לנו עיצה אחרת להינצל מאיסור החמץ במניות, יש לסמוך על דעת הפוסקים הסוברים שבטעם לאיסור חמץ, כל שמועיל הקנין על פי דין תורה, כבר יש גמירות דעת אצל הקנה לקנות את החמץ ואין המוכר עובר על איסור 'בל יראה'. והביא, שיש נוהגים לכתוב בשטר המכירה, שאפילו אם אין השטר מועיל מדינא דמלכותא, מ"מ יועיל על פי קנין המועיל על פי דין תורה.

אמנם לגבי בעלי מניות או אגרות חוב בחברות ממשלתיות וכדו', שאין להם שום סמכות בניהול החברה אלא הם רק שותפים לרווחי החברה או הפסדיה, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג שם אות יא) שאינם נחשבים אלא כמלווים ממון לחברה על דעת לגבות את חובם מרכוש החברה, ולכן החמץ אינו נחשב כלל כממונם אלא באחריותם בלבד, ולכן אינם עוברים על איסור 'בל יראה', שהרי אינם אלא כמקבלי אחריות על חמצו של נכרי ברשות הנכרי [וכסברת המהרי"א הלוי המובאת בתחילת ההע']. והוסיף, שיש לצרף לקולא גם את דברי הו"ת רענן [הובאו דבריו במעדני שמואל (הגהות על קצו"ש"ע סי' קיד ס"ק ו עמ' 199)] הסובר שהאחריות המחייבת ב'בל יראה' היא רק אחריות המחייבת תשלומים על החמץ במקרה שיאבד או יגנב, ולא אחריות שכל עניינה הוא שאם יאבד החמץ בעל האחריות יפסיד את חובו כיון שלא יהיה לו מדיחין לגבות.

ולענין חברת ביטוח בבעלות יהודית המבטחת חמץ של נכרי, דעת הגר"ז אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ו ס"א) שהאחריות המחייבת ב'בל יראה' היא רק אחריות המחייבת שמירה בפועל, ומכיון שאין חברת הביטוח מתחייבת כלל לשמור, לכן אין בעלי החברה חייבים בביעור החמץ של מבטוחיהם הנכרים [ולפי דבריו, ודאי שאף בעלי מניות בחברות העוסקות בחמץ אינם חייבים בביעור החמץ מחמת אחריותם על החמץ, שהרי אחריות זו אינה מחייבת אותם לשמור בפועל על החמץ השייך לחברה שבה יש להם מניות].

[משנב ס"ק ח]

ואַחֲרֵי הַפֶּסַח מִתְּרֵי לְאָכֵל מִכֶּמֶץ אֶפְלִי לֹא הִתְיַוֵּר לְכַעֲלֵהוּ.¹⁴

(14) וגבאי צדקה שהיה בידו חמץ של עניים ושכח למוכרו ועבר

עליו הפסח, כתב בשו"ת חלקת יואב (ח"א א"ח סי' יט) שהחמץ מותר. ואף שההלכה [לדעתו, וראה לעיל (ס"ק ז)] שהביא בזה מחלוקת אחרונים] שחמץ שהיה באחריות ישראל ועבר עליו הפסח אסור, מ"מ הלא מובא בגמרא (ב"ק צג, א) שגבאי צדקה אינו חייב באחריות ממון המופקד אצלו על מנת לחלקו לעניים כשאינו קצוב לעניים ידועים [והאריך שם לבאר מדוע אין החמץ נאסר מחמת בעליו העניים שלכאורה עברו עליו ב'בל יראה'].

והביא הגר"צ פרנק (מקראי קדש פסח ח"א סי' סב) בשם הגרי"ז ויונגורד, שלפי מה שכתב הפתחי תשובה (חרי"מ סי' שא ס"ק ו) שבדיני שמים חייב הגובר באחריות ממון העניים שבידו, אם כן יש לאסור חמץ של עניים שביד גובר, כיון שהוא גורם לממון מחמת חיובו ביד שמים. והעיר הגר"צ פרנק על דבריו, שהרי מבואר בפתחי תשובה (שם) שהגובר חייב ביד שמים רק במקרה של פשיעה ולא במקרה של גניבה ואבידה, וכיון שסתם השו"ע כדעה הראשונה שרק קבלת אחריות מגניבה ואבידה מחייבת ב'בל יראה', נמצא שאין הגובר עובר משום 'בל יראה' ואין החמץ נאסר [וראה מה שכתבנו להלן (ס"ק ט)].

[משנב ס"ק ט]

עַל-יְדֵי כְפִית הָעֶפְרוֹם¹⁵. וּמִקָּל מְקוֹם הָעֶקֶר יִבְדָּעָה הָרִאשׁוֹנָה.¹⁶

(15) ובגדר מחלוקת הפוסקים בנדון זה, כתב הגר"צ פרנק (מקראי קדש פסח ח"א סי' סב) שלדעת הסובר שבנכרי אלים עובר הנפקד ב'בל יראה', הגדר הוא שכל חיוב תשלומים מחמת החמץ גורם ליהודי לעבור על 'בל יראה', ואילו לדעת הסובר שבנכרי אלים אינו עובר, הגדר הוא שרק חיוב תשלומים שיצא בדיינים גורם לעבור על 'בל יראה'. והוסיף (שם), שיתכן שגם הנדון אם חיוב תשלומים ביד שמים גורם לעבור 'בל יראה' [ראה מה שהבאנו בזה לעיל (ס"ק ח)] תלוי באותה מחלוקת.

(16) ולכן אם מוכר חמץ לנכרי ונתן לו הנכרי רק מקצת דמים והחמץ נמצא ברשות הישראל, כתב בביה"ל לקמן (סי' תמח ס"ג ד"ה בדבר מועט) שיש הסוברים שכיון שאם יאבד החמץ לא ירצה הנכרי האלים לשלם לו את דמיו [אף שעל פי דין הוא חייב בתשלומים], נמצא שהחמץ באחריות ישראל ולכן עובר עליו [אמנם הביא (שם), שיש אומרים שאין הפסד התשלומים נחשב קבלת אחריות].

וכשקבל חמץ מנכרי אלים שגם אינו נותן לו לבער את החמץ, כתב בשע"צ לקמן (סי' תנר ס"ק כו) שימסור את החמץ לנכרי אחר באחריות, ויסמוך על דעת היש מקילין המובאת לעיל (ס"ק ו) שישראל שקיבל מנכרי פקדון של חמץ באחריות והפקיד אותו אצל נכרי אחר באחריות, אינו עובר עליו משום 'בל יראה'.

[שע"צ ס"ק כו]

וְאֵם הִנֵּה קִשּׁוֹר לְמִשְׁה לְאִינוֹ נָד, שְׁפִיד דְּמִי¹⁷.

(17) ולקשור בשבת וביום טוב את הסדין לבגין כדי שלא ינוד, כתב במשנב לעיל (סי' שטו ס"ק ו) ובשע"צ שם (ס"ק ו) לגבי תליית וילון בשבת על דעת שיעמוד שם כמה ימים, שאסור לקשורו באופן שלא יזוז ממקומו, משום איסור בנין.

[משנב ס"ק יג]

לְהִיבֵי בְּעִינֵי מִחְצָה לְהִפְרָא¹⁸ וכו', שְׂאִי אֶפְשֵׁר לַעֲשׂוֹת מִחְצָה¹⁹.

(18) ולענין חמצו של ישראל שמכרו לנכרי ונשאר החמץ בבית הישראל [ואינו מוכר או משכיר את מקום החמץ לנכרי], כתב לקמן (סי' תמח ס"ק יב) ובשע"צ שם (ס"ק כ) שנחלקו אחרונים אם

המשך במילואים עמוד 5

מילואים

הלכות פסח סימן תלו

המשך מעמוד קודם

[ביה"ל ד"ה עול]

ומקל מקום אם אינו צריך, על השוכר לבדוק⁽⁸⁾.

(8) וגם אם אין השוכר נכנס לבית עד לאחר הפסח, צידד השריע הרב (קריא סי"א א) שחייב הוא לבדוק, מאחר שאין המשכיר מקיים את חיובו.

וכן באופן שהבדיקה מוטלת על השוכר, אלא שיועד המשכיר שהשוכר לא יקיים את חובתו, מבואר במקור חיים (ביאורים סי"ב ב) שחייב המשכיר לבדוק. ותמה הגרש"ז איערבך (הלכות שלמה פסח פ"ה סט"ז), שאם כן גם אם השכיר לו את הבית בתחילת השנה, יתחייב המשכיר לבדוק כשיודע שהשוכר לא יקיים את חיובו, ומעולם לא שמענו שהמשכיר את ביתו בימות השנה לאדם שאינו שומר מצוות, חייב לבדוק בו את החמץ.

ולגבי שוכר היוצא מהדירה השכורה קודם י"ד בניסן, יודע שבעל הבית לא יבדוק את החמץ, כתב הגר"י קניבסקי (קריינא דאגרתא ח"ב אגרת צח), שאף על פי שפטור הוא מחובת הבדיקה [אפילו ביוצא תוך שלושים יום, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' תלו ט"ג)] לענין יוצא מבית כנ"ל, מימ יתכן שממיתד חסידות ראו לו לנקות את הבית היטב, כדי שלא יעבור בעל הבית על איסור 'בל יראה'. והוסיף, שגם כשיודע שיעבור המשכיר על איסור זה בבית שבו הוא דר, מימ ראו לעשות כן כדי למעט ממנו את העבירה.

[ביה"ל ד"ה שואל]

מסתמא צ"ע קנ"ו.

(9) אמנם, כיון שכתב במשני' (סי' ו ו-י) שכשהמשכיר יצא מהבית הפקיר את חמצו, וזכה בו השוכר, אם כן איך מתויל לשוכר ביטולו של המשכיר [ובפרט לדעות שהוזכרו במשני' לעיל (סי' תלד ט"ז ח) שביטול היינו הפקר, שלדבריהם לכאורה לא הוסיף המשכיר כלום בביטולו]. ויש לדון לבאר, ששונה חמץ שביטלוהו, שאין השוכר חפץ לקנותו.

[משנ"ב ס"ק ג]

ואפילו אם השוכר נכנס לדור בה בתוך הלילה⁽⁴⁾.

(4) ובטעם הדבר כתב השו"ע הרב (ס"א), שכיון שחל חיוב הבדיקה על המשכיר, שוב אינו פוקע.

[משנ"ב ס"ק ד]

אחרונים, ועיי' בפמ"ג.

(5) שם (א"א ס"ק ב) כתב, שיתכן שהשוכר חייב לבדוק ודקא באופן שהמפתח בידו והבית משתמר לדעתו, כיון שבאופן זה זכה השוכר בחמץ שהפקיר המשכיר כשיצא מהבית, אבל כשהבית פתוח אין השוכר חייב לבדוק, שהרי באופן זה לא זכה בחמץ, אלא חיוב הבדיקה באופן זה הוא על המשכיר, שכן הבית שלו וכן החמץ היה שלו. עוד כתב שם, שלפי הטעם של האחרונים, חייב השוכר לבדוק גם אם לשניהם יש מפתח, כיון שאין המשכיר מעביר מלדיכנס לבית.

[משנ"ב ס"ק ו]

על השוכר לבדוק⁽⁶⁾ וכו', ומקל מקום המשפיר יקבל גם-כן קנ"ז א"ז.

(6) ומי שהשכיר את ביתו לנכרי, כתב החי אדם (כלל קיט סי"ח) שחייב לבדוק גם אם מסר לו את המפתח כבר ביום י"א. [אמנם, כשמוכר לנכרי את החמץ שאינו יודע שנמצא בבית, פטור המשכיר מלבדוק, ומטעם זה, המשכיר לנכרי מקומות מסוימים בביתו ביום י"ג, משום שרצה להיפטר בכך מלבדוקם, כמבואר במשני' לעיל (סי' תלו ט"ב), ימכור גם את החמץ שאינו יודע הנמצא בהם, ראה חוט שני פסח עמ' רנ"ז].

(7) ואף על פי שהפקיר את החמץ, ביאר הפמ"ג (א"א ס"ק ג) על פי מה שכתבו השריע (חור"מ סי' רס ס"ד) והסמ"ע שם (סי' שיג ס"ק ה), שדבר הפקר הנמצא בבית שכור, זוכים בו הן המשכיר והן השוכר, ולפי זה שייך החמץ לשניהם, ושניהם יכולים לבטלו, ואף חייבים בכך.

הלכות פסח סימן תלח תלמ

המשך מעמוד י

ואף על פי שלגבי חתיכת ספק טריפה שהתערבה באחרות, כתב השריע שם (סי'ט) שאין אומרים בה ספק ספיקא להתייה. כיון שהספק הראשון הוא בגוף החתיכה, ולא מחמת התערבות, וכאן הרי הספק הראשון הוא ספק בגוף הדבר האסור, ואף על פי כן אמרו בו ספק ספיקא להקל, ביאר בן הש"ך (נקודות הכסף שם), שכיון שדין 'קבוע' חידוש הוא, אומרים בו ספק ספיקא להקל גם כשהספק הוא בגופו. [וראה בדבריו הטעם שאין די בחילוק שהבאנו בשמו בקטע הקודם].

לקח, ולאחר מכן נתערבה החתיכה באחרות, כתב הרמ"א (יו"ד שם ס"ד) שהחתיכה אסורה, ואינה מותרת משום ספק ספיקא, משום שהאיסור הראשון ספיקו אסור מן התורה, ביאר בן הש"ך (נקודות הכסף על הרמ"א שם), שכיון שהספק השני הוא שמא אכלו העכבר ואין כאן איסור כלל, מותר הדבר משום ספק ספיקא, ואין זה דומה לחתיכה שנתערבה באחרות, שהספק אינו אלא מצד התערבות, ועדיין האיסור קיים בעינו.

הלכות פסח סימן תמ

המשך מעמוד 22

שסוגרו בדבך וכדו', ומודיע לבני הבית שמקום זה נמכר לנכרי, ואין צורך שיהיו מחיצות הארון גבוהות עשרה טפחים [או לעשות מחיצות אחרות גבוהות עשרה סביב הארון]. והוסיף, שוראי שאין להשאיר את החמץ הנמכר במקומו הרגיל יחד עם דברים המותרים לשימוש בפסח, אף אם מניחו בארון שגבוה מעל עשרה טפחים, ומשום שאין זה נחשב כלל שיש מחיצה בפני החמץ, שהרי הוא ממשיך להשתמש בארון זה.

ואם החמץ נמצא בחדר שאינו משתמש בו, כתב במשני' לעיל (סי' תלה סי"ג א) בדעת הסוברים שמי שירש חמץ בפסח ולא נתבין לוכות בו אינו חייב לבערו מחמת דין ביעור חמץ, שבמקרה שהחמץ נמצא בחדר שאינו

מתויל לעשות מחיצה בפניו או שצריך להוציאו לגמרי מביתו. שיש סוברים [וכן דעת החזו"א (א"ח סי' קכד הערות דף ב)] שדינו כדיון חמץ של נכרי המופקד ביד ישראל ללא קבלת אחריות שמספיק לעשות מחיצה בפניו, ויש סוברים שלא מתוילה בזה עשיית מחיצה אלא חייב להוציאו לגמרי מביתו, הן משום שכשהחמץ בביתו של הישראל הרי זה נראה כאילו החמץ שייך לו שהרי הנכרי אינו נוגע בו, והן משום שהישראל היה רגיל בחמץ זה ולכן יש יותר חשש שיבא לאוכלו.

וכשמוכרים את החמץ לנכרי, ומוכרים או משכירים גם את מקומו, נבדלו, דעת הגרש"ז איערבך (הלכות שלמה פסח פ"ז דבר הלכה ארת יב) שדי בכך שמינה את החמץ בארון סגור ומצניע את המפתח או

מילואים

הלכות פסח סימן תמ

המשך מעמוד קודם

(בוטשאטש, כאן) מבואר שאין חובה לעשות מחיצה אלא בפני דראי חמץ של נכרי, ולא כשספק אם בכלל יש חמץ של נכרי, ואם כן מניין לומר שיש לעשות מחיצה בפני הספרים שבהם יש רק חשש חמץ.

(19) והטעם שאי אפשר לעשות את המחיצה ביום טוב, אף על פי שמבואר בשו"ע לעיל (סי' סטו ס"א) שמותר לעשות מחיצת עראי בשבת, ביאר הגר"ז איערבך (שש"כ פכ"ד הע' קל) שהמחיצה בפני החמץ נחשבת כמחיצה המתרת, שאסור לעשותה בשבת אף באופן עראי (שו"ע שם). והוסיף (שם), שאף שהמחיצה באה רק להיכיר שלא יאכל מהחמץ ואינה אלא ככיסוי בלבד, והרי כתב המשגיב שם (סי' י) שכל מחיצה שההיתר שבה אינו מחמת שהיא מחיצה אלא מחמת שהיא משמשת ככיסוי אינה נחשבת מחיצה המתרת, מי"מ כיון שבחול המועד חובה לעשות דוקא מחיצה, לכן בשבת יש להחשיבה כמחיצה המתרת.

משתמש בו, אינו חייב לבעור גם לא מחשש שמא יבא לאוכלו. וכעין זה כתב לקמן (סי' תמב ס"ק נא) לענין סלים של נצרים שיש חשש חמץ בסדקים שבהם, שיש להטמינם בחרר שאינו רגיל לילך לשם.

ולענין ספרים שלא בדקום מחמץ ויש חשש שנמצאים בהם פרורי חמץ, כתב החזו"א (א"ח סי' קטז ס"ק יח) שצריך לעשות בפניהם מחיצה מחשש שמא יבא לאוכלם, כשם שמטעם זה צריך לעשות מחיצה בפני חמצו של נכרי אף כשלא קיבל עליו אחריות ואינו עובר עליו ביבול יראה. ואף שמבואר בגמרא (פסחים ו, ב) שאין צריך לבטלם כיון שאינם חשובים ואינו עובר עליהם באיסור 'בל יראה', מי"מ יש לעשות מחיצה כדי שלא יבא לאוכלם, משום שלגבי חשש האכילה אין הבדל בין פירוורים לחתיכות גדולות. והעיר הגר"ז איערבך (הליכות שלמה פסח פ"ה ארחות הלכה הע' 31) שבא"א

הלכות פסח סימן תמב

המשך מעמוד 26

(22) ואף על פי שכשהוא מכניס את הקמח לכלי מיוחד הוא אותו לעיבוד העורות, ולכאורה היה צריך להיות דינו כדן 'כופת שאור שייוחדה לישיבה', שכתב השו"ע להלן (סי' ט) שהואיל וייוחדה לישיבה מותר לקיימה בפסח, מי"מ כתב החזו"א (א"ח סי' קטז ס"ק ט ד"ה שם עריבת) שכיון שאף את כופת השאור הרי אסור לקיים אם לא טחו אותה בטט, לפיכך אסור לקיים את עריבת העבדנים, שכן את הקמח הנמצא בה אי אפשר להחשיב כאילו טחו אותו בטט.

אופן אחר לחלק בין קמח שבעריבת העבדנים לכופת שאור, ביאר הגר"ש אלישיב (הערות פסחים מה, ב) שבעריבת העבדנים אף על פי שהוא רוצה בסרחונו של הקמח כדי שעל ידי כך יעובדו העורות, מי"מ אין הוא מבטל אותו להיחשב דבר אחר, מה שאין כן בכופת שאור, שכיון שייוחדה לישיבה מבטל הוא את שם החמץ ועושה אותו לביסא.

מאוס ואין דרך להחמץ בו עיסות אחרות, מי"מ הואיל ושייך להחמץ בו, לא פקע ממנו שם חמץ, וראה חזו"א (ירד סי' יב ס"ק ז ד"ה יש) שהסתפק בדין דבר שנפסל מאכילת אדם ונחשב חמץ מחמת שראוי להחמץ בו, האם הוא דוקא דבר שהדרך להחמץ בו, או אפילו דבר שאינו עומד לכך, אלא שהוא מיעד אותו לחימוץ. עי' ראה מה שכתב בענין זה בשו"ת אחיעזר (ח"ב י"ד סי' יא אות ו' והלאה).

[משנ"ב ס"ק ו]

שְׁהַעֲרֹרֶת גֻּרְמִין שְׁמִפְרִית מִיָּדָה⁽²¹⁾.

(21) וכתב החזו"א (א"ח סי' קטז ס"ק ז) שאף אם ראוי הוא לאכילת כלב, מי"מ אם אינו ראוי לאכילת אדם, מותר לקיימו [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' ה)].

[משנ"ב ס"ק ז]

דְּבַרְדֵּן רָאוּי לְאֶכְלִיָּה הוּא כְּשֶׁמֶגֶזֶע זֶמֶן הַפֶּסַח⁽²²⁾.

הלכות פסח סימן תמב

המשך מעמוד 28

בעל החכם צבי היה מלגלג על אלו שהקפידו לקנות לכבוד פסח טבק שיוצר בלי תערובת חמץ.

ודעת הגר"ן קרליץ (חוט שני שם ס"ק ג עמ' צז) שסברת הבית מאיר סברה מחודשת היא, שהרי אף אם העישון 'אחשביה' מי"מ אין הוא מחשיב את החמץ אלא את העשן, ומי"מ דעתו היא שיש בעישון סיגריות אלו חשש איסור הנאה מחמץ בפסח. גם דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק פסח פכ"ח עמ' שיב, קובץ פסקים ותשובות מהגר"מ גרוס סי' ע) שאין לעשן בפסח סיגריות שמעורב בהן חמץ. וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תסו ס"ק לג) בענין זה.

[משנ"ב ס"ק נ]

אַחֲר־כֵּן מְצָאתִי שֶׁכָּבֵד הַתַּעֲוָרֶר בְּהָה הַתַּמְדִּי מִשְׁהָ⁽⁴³⁾.

(43) ובביאור דעת הרמ"א כתב החזו"א (א"ח סי' ק"ז ס"ק ה), שאפשר שרק בחמץ הראוי לאכילה אומרים 'חחר וניעור', אבל חמץ שאינו ראוי לאכילה, שהטעם שאסור לאוכלו הוא משום 'אחשביה', אבל כל שלא אכלו אותו אין הוא נחשב חמץ, אם הוא נתערב קודם הפסח אין הוא חחר וניעור, שכבר נתבטל קודם הפסח.

אופן אחר לבאר את דברי הרמ"א כתב החזו"א (שם סי' ק"ט ס"ק ה),

להשתמש בהם אלא אם כן יש להם הכשר לפסח. גם דעת הגר"ן קרליץ (חוט שני פסח פ"ז ס"ק ב), שכאשר אין להם הכשר נוהרים שלא להשתמש בדברים אלו בכלל אכילה. [וראה הליכות שלמה שם (ארחות הלכה הע' 63) שגם הגר"ז איערבך השתמש בסבון הכשר לפסח].

[גם הפרי חדש כתב (ירד סי' ק"ח) שאף לדעת הסוברים סיכה כשתיה, הסך באיסורי אכילה שנפסלו מאכילה, לא 'אחשביה', החזו"א (דמאי סי' ד ס"ק יג) הסתפק בדין זה. ובשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ג סי' טב) משמע שיש דין 'אחשביה' על ידי סיכה לדעת הסוברים סיכה כשתיה, אולם כתב שלשם רפואה מותר למרחח משחה שמעורב בה חמץ [אפילו לחולה שאין בו סכנה], שאין אומרים סיכה כשתיה כשהסיכה נעשית לשם רפואה, וכפי שכתב המחנה אפרים (ח"י על הרמב"ם הל' מאכלות אסורות ד"ה עוד בדיו)].

ועישון טבק שמעורב בו חמץ שנפסל מאכילת כלב, כתב הבית מאיר (סי' תסו ס"ח) שאפשר שמשום חומר דין חמץ יש לזון שהעישון 'אחשביה', וכעין זה כתב בשו"ת מהר"ם שיק (א"ח סי' רמב). מאידך, המור וקציעה (בסוף הסימן) כתב שמותר לעשן טבק זה, וכתב שאביו

הַלְבוֹת פֶּסַח סִימָן תַּמ תַּמָּא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טו]

מיהו, אַם יוֹדֵעַ שֶׁהַעֲכוּ"ם יִתְּרוֹ וְיִקְרָתוּהוּ בְּאוֹתוֹ יוֹם גּוֹפֵא, יֵשׁ לְהַקְלֵל דְּיָדֵי בִקְפִית קְלִי²⁰.

20) אַךְ אִם הַנִּכְרִי הֵנִיחַ אֶצְלוֹ אֶת הַחֲמֵץ לִשְׁעָה מוֹעֵטָה, כֵּתֵב לִמְקוֹן (ס"י תַּמָּח ס"ק ו') לַעֲנִין נִכְרִי שֶׁהֵנִיחַ חֲמֵץ אֶצְלוֹ יִשְׂרָאֵל סְמוּךְ לַחֲשִׁיכָה שֶׁל הַיּוֹם הָאֲחֵרֹן, שְׁאִין צָרִיךְ אֶפִּילוֹ כְּפִיית כָּלִי, כִּיּוֹן שִׁבְעָה מוֹעֵטָה אֵין לַחֹשׁ שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל יִשְׁכַּח וְיֵבֵא לֹאֻכְלוֹ. וְעַל כֵּל פָּנִים גַּם בַּמָּקוֹם שְׁמוֹתֵי שִׁיחִיהָ חֲמֵץ שֶׁל נִכְרִי בֵּית יִשְׂרָאֵל לֵלֵא מַחֲזִיגָה, כֵּתֵב לַעֲלִיל (ס"י שִׁמְג ס"ק ה') לַעֲנִין מִי שֶׁבִּבְתּוֹ יֵשׁ חֲמֵץ שֶׁל נִכְרִי לְצוּרֶךְ רִפּוּאֵת תִּינוּק, שְׁאִסוּר לִישְׂרָאֵל לִיגַע בַּחֲמֵץ בַּפֶּסַח מַחֲשֵׁשׁ יֵרֵבֵא לֹאֻכְלוֹ.

[משנ"ב ס"ק יז]

רוֹצֵה לּוֹמַר, שֶׁלֹּא יֵאָכְלוּ יִתְּרוֹ עַל הַשְּׁלֶחָן²¹.

21) וּאֶפִּילוֹ אִם הַשּׁוֹלְחָן גָּדוֹל, כֵּתֵב הַחֵי אִדָּם (כָּלִי קַב ס"ד) שְׁאִסוּר, שֶׁלֹּא פְּלוּג רַבָּן בַּתְּקַנְתָּם בֵּין שּׁוֹלְחָן גָּדוֹל לְשּׁוֹלְחָן קָטָן.

[משנ"ב ס"ק יח]

וְנִחּוֹק הַדְּבָר שֶׁלֹּא יִתְּעַרְבּ פְּרוּר אֶתֶד שֶׁל הַעֲכוּ"ם בְּשֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִסוּר²².

22) וּמִטַּעַם זֶה, הַנוֹסֵעַ בַּמִּטָּס אוֹ בִּרְכַּבֶּת בִּימֵי הַפֶּסַח, וְהַרְגִּילוֹת הֵינּוּ שֶׁכֵּל הַנוֹסֵעִים אוֹכְלִים בְּאוֹתוֹ זְמַן, דַּעַת הַגֵּרֶ"ב שְׁטֵרן (נִטְעִי גִבְרִיאֵל פֶּסַח ח"א פ"ו ס"ח) שְׁאִסוּר לִיהֲדִי לֹאֻכֵּל אֶת מִזְוֵתוֹ בִּזְמַן שֶׁהַנִּכְרִי אוֹכֵל חֲמֵץ. וְאִם אִם אוֹכְלִים הֵם בִּשְׁנֵי שׁוֹלְחָנוֹת נִפְרָדִים, מ"מ אִם הַשּׁוֹלְחָנוֹת מְאֹד מְאֹד קְרוּבִים זֶה לַזֶּה, צָרִיךְ הוּא לַחֲכוֹת עַד שִׁיגְמוֹר הַנִּכְרִי אֶת אֲכִילָתוֹ [וּבִנְטֵעִי גִבְרִיאֵל שֶׁם מִפְּקָדָם אִם יֵשׁ לַחֲחִמִּיר גַּם בְּשׁוֹלְחָנוֹת נִפְרָדִים].

[משנ"ב ס"ק כ]

עוֹבֵר עָלָיו אִף הַמַּפְקִיד²³. בֵּן צָרִיךְ לּוֹמַר, דִּהַנְּפִקָדָם גַּם־בֵּן עוֹבֵר אִף שְׁאִינוֹ שְׁלֹא²⁴.

23) וּמִי שֶׁנִּגְזַל מִמֶּנּוּ חֲמֵץ, כֵּתֵב בְּשׁוֹת נִדְעָה בִּיהוּדָה (מַהְרִ"ק אר"ח ס"י כ) שֶׁהַנִּגְזַל אֵינוֹ עוֹבֵר עַל 'בֵּל יִרְאָה', כִּיּוֹן שֶׁהַחֲמֵץ אֵינוֹ בִּרְשׁוֹתוֹ וְאֵינוֹ בְּאֲחֵרִיתוֹ, שֶׁהִרְהוֹ בִּרְשׁוֹת הַגּוֹלָן וּבְאֲחֵרִיתוֹ, וְרַק בַּמַּפְקִיד חֲמֵץ אֶצְלוֹ חֲבִירוֹ פֶּסַק הַשּׁוֹעֵר עוֹבֵר עַל 'בֵּל יִרְאָה', מִשּׁוּם שֶׁהַנְּפִקָד מִשְׁאִיל אֶת מָקוֹם הַחֲמֵץ לַמַּפְקִיד וְנִחְשָׁב שֶׁהַחֲמֵץ בִּרְשׁוֹתוֹ. מֵאִידֶךָ, הַחֲזוּ"א כֵּתֵב (אר"ח ס"י ק"ח ס"ק ד') שֶׁהַנִּגְזַל עוֹבֵר עַל 'בֵּל יִרְאָה' אִף שְׁאִין הַחֲמֵץ מוֹנֵחַ בַּמָּקוֹם שִׁשִּׁיךְ לוֹ אוֹ מוֹשָׁאֵל לוֹ, כִּיּוֹן שֶׁלִּמְעַשֶׂה הַחֲמֵץ הוּא שְׁלֹו [וְרִאָה מִזֶּה שֶׁהַבִּאֵנוּ לַהֲלֵךְ (בְּבִי"ל ד"ה עוֹבֵר עָלָיו) בְּשֶׁם הַחֲזוּ"א].

וְכַשּׁוֹמֵן אִיסוּר הַשְּׁהִיית הַחֲמֵץ בַּמָּקוֹמוֹ שֶׁל הַמַּפְקִיד קוֹדֵם לַזֶּה שֶׁבַּמָּקוֹמוֹ שֶׁל הַנְּפִקָד, כְּגוֹן שֶׁהַמַּפְקִיד נִמְצָא בֶּאֱרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהַנְּפִקָד בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית, כֵּתֵב בְּשׁוֹת מִנְחַת יִצְחָק (ח"ז ס"י כה אוֹת ב) שֶׁמוֹסֵכִם עַל רוֹב הַפּוֹסְקִים שֶׁכָּשִׁישׁ הִפְרֵשׁ בּוֹמִנִים בֵּין מָקוֹם הַחֲמֵץ לַמָּקוֹם בַּעֲלִיו, הַזְּמַן הַקּוֹבֵעַ הוּא לְפִי מָקוֹם הַבַּעֲלִים [רַק שִׁישׁ שֶׁמַּחֲמִירִים שְׁאֵם הַזְּמַן בַּמָּקוֹם הַחֲמֵץ קוֹדֵם לְכָךְ יֵשׁ לַחֹשׁ גַּם לְזִמְן זֶה], וְלִכֵּן חַיִּיב הַנְּפִקָד לִמְכּוֹר אֶת הַחֲמֵץ [אִם לִבְעוֹר אִם לֹא הַסְפִּיק לְמִכּוֹר קוֹדֵם זְמַן אִיסוּרוֹ] בְּהִתְאָם לְזִמְן שֶׁבַּמָּקוֹמוֹ שֶׁל הַמַּפְקִיד, וְכַפִּי שֶׁמִּבּוֹאֵר בְּשׁוֹרֵעַ לִקְטָן (ס"י תַּמָּג ס"ב) שְׁחֹבֵת הַנְּפִקָד לִמְכּוֹר וְלִבְעוֹר חֲמֵץ שֶׁהַמַּפְקִיד עוֹבֵר עָלָיו, הֵינּוּ גַּם כִּשֶׁהַנְּפִקָד עֲצָמוֹ אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו.

24) וְכַשּׁוֹמֵן אִיסוּר הַשְּׁהִיית הַחֲמֵץ בַּמָּקוֹם שֶׁבוֹ נִמְצָא הַנְּפִקָד הוּא קוֹדֵם לַזֶּה שֶׁבַּמָּקוֹמוֹ שֶׁל הַמַּפְקִיד, כְּגוֹן שֶׁהַנְּפִקָד נִמְצָא בֶּאֱרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהַמַּפְקִיד בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית, כֵּתֵב בְּשׁוֹת מִנְחַת יִצְחָק (שֶׁם) שְׁאֵם הַנְּפִקָד קִיבֵּל אַחֲרִיתוֹ עַל הַחֲמֵץ, וְדֹאֵי שֶׁהוּא חַיִּיב לִבְעוֹר אֶת הַחֲמֵץ בְּהִתְאָם לַמָּקוֹמוֹ, כִּיּוֹן שֶׁגַּם הוּא עוֹבֵר עָלָיו מִחַמַּת אַחֲרִיתוֹ. אֲמֵנָם, כִּשֶׁהַנְּפִקָד לֹא קִיבֵּל אַחֲרִיתוֹ וְאֵינוֹ עוֹבֵר עַל חֲמֵץ זֶה מִשּׁוּם 'בֵּל יִרְאָה', צ"ע אִם יֵשׁ לוֹ רְשׁוֹת לִמְכּוֹר אֶת הַחֲמֵץ בְּהִתְאָם לְזִמְן שֶׁבַּמָּקוֹמוֹ, שְׁכִיּוֹן שֶׁלִּמְפִּיד הַנְּפִקָד יֵשׁ עֵדִיין זְמַן רַב שֶׁבוֹ הוּא יִכּוֹל לִמְכּוֹר אֶת חֲמִצּוֹ, שְׁמֵא הוּא מַפְקִיד הַנְּפִקָד לֹא יִמְכְּרוּ, מִחַמַּת שֶׁסְּבוֹר הַמַּפְקִיד שֶׁהוּא יִכּוֹל לַהֲשִׁיג עָלָיו מַחִיר יוֹתֵר טוֹב וְכוּ', אֵיךְ דֹּאֵי שֶׁהַנְּפִקָד יִכּוֹל לְמוֹכְרוֹ סְמוּךְ לְזִמְן הָאִיסוּר שֶׁל הַמַּפְקִיד, אִף שֶׁבּוֹמֵן זֶה כִּבְר אִסוּר הַחֲמֵץ בְּהִנָּאָה בַּמָּקוֹמוֹ שֶׁל הַנְּפִקָד, כִּיּוֹן שְׁאִינוֹ עוֹבֵר שׁוּם אִיסוּר בְּכָךְ]. וְסִיִּים, שְׁלִפִי הַנְּהוּג הַיּוֹם שֶׁמוֹכְרִים לִנְכְּרִי אֶת הַחֲמֵץ רַק לִימֵי הַפֶּסַח וְאַחֵר כֵּךְ הוּא מַחֲזִיר אֶת כָּל הַחֲמֵץ, בְּדֹאֵי שְׁאִין קִפִּידָא שֶׁל הַמַּפְקִיד שֶׁלֹּא יִמְכְּרוּ, וְיִכּוֹל הַנְּפִקָד לְמוֹכְרוֹ אִף זְמַן רַב קוֹדֵם זְמַן הָאִיסוּר שֶׁבַּמָּקוֹמוֹ שֶׁל הַמַּפְקִיד.

[בִּי"ל ד"ה עוֹבֵר עָלָיו]

אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו מִן הַתּוֹרָה בֵּינָן שְׁאִינוֹ מְנַח לֹא בְּבִיתוֹ וְלֹא בְּרִשְׁתּוֹ שֶׁל בְּעַל הַקְּמִץ²⁵.

25) וְהַחֲזוּ"א כֵּתֵב (אר"ח ס"י ק"ח ס"ק ד), שֶׁהַמִּנְחָה חֲמִצּוֹ בֵּית חֲבִירוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוֹתוֹ עוֹבֵר עַל אִיסוּר 'בֵּל יִרְאָה' מִן הַתּוֹרָה. וְבִיאר בְּדַעַת הַרַ"שׁ, שְׁאִין כּוּוֹנְתּוֹ שֶׁכֵּל מַפְקִיד עוֹבֵר עַל 'בֵּל יִרְאָה' מִחַמַּת שֶׁהַנְּפִקָד מִשְׁאִיל לוֹ אֶת רְשׁוֹתוֹ, אֲלֵא שֶׁכֵּל מָקוֹם שֶׁבוֹ מוֹנֵחַ חֲמִצּוֹ שֶׁל אָדָם נִקְרָא 'גְּבוּל' לַעֲנִין אִיסוּר 'בֵּל יִרְאָה', כִּי עֲכָשִׁיו הוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמָּקוֹם לְצוּרָתוֹ, וְלִכֵּן עוֹבֵר עַל הַכְּתוּב 'וְלֹא יִרְאָה לָךְ חֲמֵץ וְגו' בְּכָל גְּבוּלךָ'. וְהוּא הַדִּין בְּמִי שֶׁמִּנְחָה חֲמִצּוֹ בֵּית חֲבִירוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוֹתוֹ, שֶׁדִּרִי הוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם לְצוּרָתוֹ וְנִחְשָׁב 'גְּבוּל' לַעֲנִין אִיסוּר 'בֵּל יִרְאָה'.

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תַּמ תַּמָּא

בְּאֵר הַגּוּלָּה יב

ז' תשרי
ח' טו' בשם רבנו
יגה' וקראו
ותרומה' בקרבן ד'
(*) כן בקרבן
בדברי שרי סב
בשם ר' אשא קבל
עליו הנפקד אמרתי
דעבור עליו ותיב
לכבודו, כן פסק
הפוסקים

להוציא, אף-על-פי שהישראל רואה חמץ של אינו-יהודי (טז) אין בכך כלום, ואָבֵל אָסור (יז) להעלותו עמו על (י) השלחן (יח) ואפילו בהפסק מפה: ד' הישראל שהפקיד חמצו אצל ישראל חברו או אצל האינו-יהודי, (יט) אף-על-פי שקבל עליו הנפקד אחריות, (כ) *עובר עליו (ד) (ט) (אף) המפקיד:

תַּמָּא דִּינִי מִי שֶׁהֵלִיךְ עַל חֻמֶּץ, וְבוּ ב' סְעִיפִים:

א' אינו-יהודי שהלך לישראל על חמצו *ומשכנו (ב) בידו ואמר לה (ג) (א) מעכשיו יהא שלך

הפ"ח, ע"ן שם) א' משנה פסחים ל' וקאוקימא אלאך דרבא בדר לא, הסמכת הפוסקים

שְׁעָרֵי תַּשְׁבּוּחַ

דכל שאינו בחזרת פקדון לא תשינן דאמי למיכל מנה כ"ש בשם הרשב"א, ואף אם אינו בביתו כיון שהוא בעיר, כמו במקדש יין, וביום שאינו בא לביתו באמת יכפה עליו קל כיון דא"א במחצה, ע"ש: [ט] אף המפקיד, נב"ט. וע"ן בשאגת אריה סימן פה שהארון בענין זה נדמה שאין האחריות שקבל עליו הנפקד מציל את המפקיד מלעבר ב"י כיון שקבר הממון שלו, וע"ן בש"ת פמ"א ח"ב סימן קט, וע"ן בש"ת בית אפרים סימן לט, באיש בלעזל שקבר בפסח י"ש חמץ בקזקת של פסח ונודע הדבר ויבחר, ותקונים השווה הי"ש לחזק מה הנה ונמשך עד קדם הפסח בשנה שאחרת, ותקשם לשאל אצל להתנגד: והנה מן הדיו היו צריכים לשפכו במקום מדרון שפרי אין לו משה טעות גדול מזה והכל קצין עליו לבדו, אף לפי שנתגלגל הדבר שמשך עד קדם פסח, יש למצא תקנה לגרר קדם פסח ביי"ש אחר הרהב ולמכרו בבית לאי חוץ מדמי אסור שבו, ואז בשיתור ונקטנו אחר הפסח מה"י שרי כיון חמץ ששכר עליו הפסח שנתערב, ואין בזה משום מכשול אסור כיון שאינו נקנה כעת מהכשול ששכר מערב ע"מ למכר חוץ מדמי אסור, וכן אין חשש שיתור ונקטנו לישראל דבקסח גופה שום אדם לא יקנה מקנה, ואחר הפסח אם יחזיר ויקנה בול אין בכך כלום כיון כל פתירות חמץ ששכר עליו הפסח ששכר אף בבאילה, וכןן לחש לזה לדעת הטור ולקבוצ בס' לכתחלה, ואם עליו ע"י ע"י ס' לכתחלה, וע"י ב"ר אפרים הבאית סיוע לכתבא וז' דכל שנתערב חמץ אסור ע"י לאכל האסור שרי, ע"ש. והנה בכל חמץ ששכר עליו הפסח יש מקום להמציא תקנה זו, אף אם יעשה פן מיד אחר הפסח מה יריות בזה, ואם לפי שיתור לקטנו בשער חזל כיון שהוא דבר שקבל השנה אין דרך הפגרים בכך למכר בול בכרך השליש ויתור ונקטנו ויתור, בעיני הדין מהמקנה, ואם יספיר פנים לקונה שמוכר לו כדי להקטיע האסור ויתור ויקנה מקנה, פשיטא שאין זה דרך מ"מ, והנרמה גלויה ומבכרת לכל היא, ולכן קשה להעשות תקנה זאת: ואם נחמץ ששכר ע"י שדרך העולם בכך למכר ונקטנו, פשיטא דאסור להשוותו וכן מרבה, דאמי ליד' פקלה, אף בכגון זו שארע הדבר כן ממצמו שמשך ע"י יום או יומים קדם פסח שפיר דמי לעשות כן

בְּאֵר הַלְבָּה

כן בש"ס אלא בחמץ של הקדש, ומשום דהקדש חמיא דאית בה מעילה וכלי עלמא וזיירי בה, ולא-כן כפת גוי שאינו אלא חמץ בעלמא, כן פתב רבנו מנחם, וכן הסכים במאמר מרדכי, שלא כ"א מנח' שרצה להקל בזה, ע"ן שם: * עובר עליו אף המפקיד, ע"ן משנה ברורה. והרא"ש פתב עוד: ואף-על-גב דבתיב, במתקן, כיון דהשאל לו הנפקד ביתו לשיתור ממנו דמפקיד, קרנן בה ב'מיתב' דמפקיד, עד כאן. והוא"ש מזה הג"ר ב'שלחן-ערך שלו, דאם הניח אדם חמצו ברשות חברו שלא מדעתו, שלא השאל לו מקום בחצרו להניח שם חמצו, אינו עובר עליו מן התורה כיון שאינו מנח לא בביתו ולא ברשותו של בעל החמץ²⁵, אלא שמדברך סופרים חייב לבצור. וע"ן שם בגמרא אחרון שמפקד שם על דברי הש"י שמוכח ממנו בהפך מדעתו, וע"ן בפריימגדים במשפצות נחב סעיף קטן ד שאין דעתו כן, וכן במקור חיים סעיף קטן ה גס' כן מצוד ב"י, וצריך עיון:

* ומשכנו בידו. ע"ן משנה ברורה לענין אם הקנו בקנין, פתבנו להקל בשם פתב אחרונים וכתבנו שיש מי שמחמיר, והוא בפריימגדים, ותשש דעת רמ"א חשן משפט סימן רז סעיף יד ד'מעכשיו לא מסלק אסמכתא כלי בית דין חשוב אלא-אם-כן היה פסח ידו ומעכשיו, וכתב שכתב הסמ"ע סעיף קטן יח, ע"ן שם. ובאמת

שיטל כל חמצו ולא ישתיר ממנו מאומה: ד' (יט) אף-על-פי שקבל עליו וכו'. שהרי מכל מקום גוף הממון הוא שלו, (ט) ולא אמרו לעיל בסעיף א' דקבלת אחריות נחשב כשלו אלא לענין זה דעל-יד קבלת אחריות יש לו שיכוח וזכות בגנה אף-על-גב שאינו שלו בעצם, ומשום זכות זה חובה בהמנא בבערו, אבל בהפוך, היכי שהדבר הוא שלו רק שאחר קבל עליו אחריות, בזה אין סבבה לומר דהחמץ נקטע מרשותו על-יד קבלת אחריות של אחר: (כ) עובר עליו אף המפקיד²⁶. כן צריך לומר, דהנפקד גס' כן עובר (לו) אף שאינו שלו²⁴, דהא קבל עליו אחריות ויש לו שיכוח בגנה, ובההיא דלעיל סעיף א ונכ"ל. ואם אין המפקיד בביתו ביצר יעשה הנפקד בערב-פסח, ויתבאר לקמן סימן תמג, ע"ן שם:

א' (א) מעכשיו יהא שלך. רצה לומר, דאמר לה (ב) קני לך מעכשיו אם וכו', ולא בתורת שיעבוד למשכון בעלמא:

שְׁעָרֵי הַצִּיּוֹן

(ג) אחרונים. וכל זה באין העכו"ם עבדו, דבעבדו שמונותיו עליו אין להניחו שיגנב לבית לאכל חמצו אף אם החמץ הוא של עכו"ם, משום מראית עין שיתורו אותו שהוא מאכל חמץ לעבדו, כדמבאר בסמ"ח תנ, וכן פתב הג"ר: (גא) מגד אברקה וש"א: (גב) מגד אברקה: (גג) עלת שבת וחקי'סוף ומאמר מרדכי, וכן הסכים הג"ר, אלא בחק'יעקב: (גד) מגד אברקה וש"א: (גה) הג"ר ותיי'אדם וש"א: (גו) אחרונים: (גז) עלת שבת ודבר-הגולה ומאמר מרדכי בפריימגדים, וכן פתב האלהי דבה בשם רבנו ירמיה: (ה) ב"ח:

בְּאֵר הֵיטָב

דיבער אותו אם אינו מחזיק לשלם לא". ואין לטרח לעשות מחצה בחז"מ, ע"ש: (י) השלחן. ואם אין הישראל אוכל, מחר להניח לא"י לאכל על שלחנו, רק שיגנה יפה השלחן אכ"ח, מ"א: (ס) אף המפקיד. ע"ן ח"י ובתשובת חכם צבי סימן קלט ובתשובת פנים מאירות סימן מו:

(ב) בידו. ואם הקנהו מעכשיו לאינו-יהודי בקנין או אגב קרקע, אף-על-פי שלא מסרו לו עד אחר פסח, אם אינו באחריות הישראל שרי, ש"ג: (ג) מעכשיו. ואם לא הלך רק שאל אם לא אעשה דבר פלוני יהא החמץ שלך מעכשיו, אסור, דה"ל אסמכתא ונלדעת הראב"ד אין דין אסמכתא בא"י. ודע, דאם חסר א' מאליה בקבלת אסור, פורש, שאסור לכל בר ישראל להטות מאותו החמץ אע"פ שהוא ביד א"י. וצ"ע אי לא א"ל מעכשיו אם מחזיק לפדותו מן המ"י ולקצור דאל"כ פורע חובו מאסורי תנאה, מ"א. וכן, פתב, דראוי להתמיר לפדותו, ע"ש. ואם הוא צריך ביד הישראל רק ששעבדו לא", פשיטא דאסור לתנו לו:

א"א, שאין לו י"ש כ"כ, וצריך ברכ וקשיחור וקננו מן תנ"י אחר הפסח מחר להוסיף מעבדא אינו ע"י לאכל האסור שרי, ע"ש. והנה בכל חמץ ששכר עליו הפסח יש מקום להמציא תקנה זו, אף אם יעשה פן מיד אחר הפסח מה יריות בזה, ואם לפי שיתור לקטנו בשער חזל כיון שהוא דבר שקבל השנה אין דרך הפגרים בכך למכר בול בכרך השליש ויתור ונקטנו ויתור, בעיני הדין מהמקנה, ואם יספיר פנים לקונה שמוכר לו כדי להקטיע האסור ויתור ויקנה מקנה, פשיטא שאין זה דרך מ"מ, והנרמה גלויה ומבכרת לכל היא, ולכן קשה להעשות תקנה זאת: ואם נחמץ ששכר ע"י שדרך העולם בכך למכר ונקטנו, פשיטא דאסור להשוותו וכן מרבה, דאמי ליד' פקלה, אף בכגון זו שארע הדבר כן ממצמו שמשך ע"י יום או יומים קדם פסח שפיר דמי לעשות כן

מִשְׁנֵה בְּרִירָה

להקל דדי בקפית כלי²⁰: ג' (טז) אין בכך כלום. דשלק אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים. ולשקא זבוא לאכלו ליכא למחש (כמו שחששו במפקד בידו, והצריכוהו משום זה לעשות מחצה), דהא החמץ הוא פתח יד העכו"ם (ז) והוא משמרו: (יז) להעלותו עמו. ורצה לומר, שלא יאכלו (זא) ויתור על השלחן²¹, שמה יתערב חמץ במאכלו של ישראל: (יח) ואפילו בהפסק מפה. ואף-על-פי (גג) דאם אחד אוכל בשור ואחד אוכל חלב על שלחן אחד שרי אם מפה מפסקת, חמץ שאני שהוא במשנהו, ורחוק הדבר שלא יתערב פרוור אחד של העכו"ם בשל ישראל ואסור²². והסכימו האחרונים (גג) דאפילו אין לו הכרות עם עכו"ם זה, דאין לחש שקא ישכר חמץ מחמצו, גס' כן אסור, ומשעם הנזכר לעיל, שמה מתערב פרוור חמץ מחמצו במאכלו של ישראל. וכל זה, שאוכלים בשעה אחת, (גד) אבל בשעה שאינו אוכל, מחר לו להניח לעכו"ם לאכל על שלחנו, (גה) רק שיגנה הישראל לנקות השלחן ולהדירו יפה אחר אכילת העכו"ם, שלא ישארו שם פרוורי מחמצו, וכן צריך לנהר כשילך העכו"ם מביתו,

שיטל כל חמצו ולא ישתיר ממנו מאומה: ד' (יט) אף-על-פי שקבל עליו וכו'. שהרי מכל מקום גוף הממון הוא שלו, (ט) ולא אמרו לעיל בסעיף א' דקבלת אחריות נחשב כשלו אלא לענין זה דעל-יד קבלת אחריות יש לו שיכוח וזכות בגנה אף-על-גב שאינו שלו בעצם, ומשום זכות זה חובה בהמנא בבערו, אבל בהפוך, היכי שהדבר הוא שלו רק שאחר קבל עליו אחריות, בזה אין סבבה לומר דהחמץ נקטע מרשותו על-יד קבלת אחריות של אחר: (כ) עובר עליו אף המפקיד²³. כן צריך לומר, דהנפקד גס' כן עובר (לו) אף שאינו שלו²⁴, דהא קבל עליו אחריות ויש לו שיכוח בגנה, ובההיא דלעיל סעיף א ונכ"ל. ואם אין המפקיד בביתו ביצר יעשה הנפקד בערב-פסח, ויתבאר לקמן סימן תמג, ע"ן שם:

א' (א) מעכשיו יהא שלך. רצה לומר, דאמר לה (ב) קני לך מעכשיו אם וכו', ולא בתורת שיעבוד למשכון בעלמא: